

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ Н.В. Сментина

19 листопада 2018р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за магістерською програмою професійного спрямування

«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: «Напрямки забезпечення місцевого економічного розвитку міста
(на прикладі м. Новоукраїнка)»

Виконавець:

студентка центру заочної форми навчання

Гавриленко Анна Олегівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Карпов Володимир Анатолійович _____

/підпис/

ОДЕСА – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.....	6
1.1 Поняття місцевого економічного розвитку.....	6
1.2 Управління забезпеченням місцевого економічного розвитку	11
1.3 Інструменти та механізми управління економічним розвитком територіальних утворень	18
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА НОВОУКРАЇНКА У 2013-2017 рр.....	31
2.1 Характеристика господарського комплексу населеного пункту	31
2.2 Конкурентні переваги та обмеження перспективного розвитку міста.....	43
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА ПРОЕКТУ СТРАТЕГІЇ ТА ПРОГРАММІ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НОВОУКРАЇНКИ.....	48
3.1 Основна місія програми місцевого економічного розвитку Новоукраїнської громади.....	48
3.2 Обґрунтування основних пріоритетних напрямків економічного розвитку міста	49
3.3. Розробка та оцінка програми і планів місцевого економічного розвитку.....	50
ВИСНОВКИ.....	92
Список використаних джерел.....	95
Додатки	102

ВСТУП

Актуальність теми. Розробка механізмів регіонального розвитку в Україні завжди залишалася актуальною темою. З початком 2000-х тисячних років цей процес оформляється законодавчо [53]. У 2015 з урахуванням сучасних змін в економічній стратегії України Кабінет Міністрів публікує нову постанову про методичних рекомендаціях по розробці регіональних стратегій [55]. Однак і в даний час, актуальними є пошуки моделі ефективного функціонування регіону, міста. Важливою формою реалізації зазначених аспектів місцевого розвитку є стратегічне планування, яке дає можливість впровадити ефективне управління містом як єдиним організмом та забезпечити належний рівень життя його населення. Актуальність впровадження системи стратегічного планування на рівні міст пов'язана з тим, що воно є визнаним у світовій практиці методом в системі управління, який дає можливість створювати умови і використовувати потенціал місцевої територіальної громади, консолідувати зусилля влади і населення для перспективного розвитку міста. Стратегічне планування дозволяє приймати обґрунтовані рішення з урахуванням стратегічних цілей розвитку міста.

Стратегія та програма місцевого економічного розвитку є базовим програмним документом, який відображає бачення розвитку міста на перспективу, ставить стратегічні цілі, закладає принципи їх досягнення та пропонує підхід до організації й управління процесом впровадження. Вона ставить за мету досягнення економічного зростання, збільшення добробуту, підвищення конкурентоспроможності економіки міста, комфорту життя населення та реалізацію інтересів усіх секторів територіальної громади міста.

Проблеми стратегічного планування розвитку міст розглядалися в наукових роботах як зарубіжних так і українських дослідників. Серед науковців насамперед слід виділити праці таких авторів, як: Р. Кемп, Е. Д. Блейкл, А.В. Єрмішина, В. В. Меркушов, Н. В. Сментина, М. В. Степанов, Ю.К. Перський,

Н.Я. Калюжнова, К. Кропанцев, Н. Кухарська, А. Воротнікова, В.Н. Парахіна, К.А. Парахін та ін.

Рівень ефективності управління як муніципальним, так і господарським комплексом міста Новоукраїнка зумовили потребу розробки стратегії економічного розвитку міста Новоукраїнка на 2018-2025рр. з метою забезпечення належних умов життя для всіх мешканців міста та наближення стандартів життя до рівня провідних східноєвропейських міст.

Мета роботи – дослідження теоретико-методологічних основ стратегічного планування на місцевому рівні, розробка та актуалізація програми місцевого економічного розвитку Новоукраїнки до 2025 року.

Завдання роботи:

- дослідити поняття програми місцевого економічного розвитку та її актуалізації;
- означити нормативно-правові засади стратегічного планування в Україні;
- описати можливі методичні підходи до формування стратегії розвитку міста;
- виявити основні тенденції соціально-економічного розвитку міста Новоукраїнки;
- визначити сильні та слабкі сторони міста для його перспективного розвитку, можливості та загрози зовнішнього середовища;
- запропонувати пріоритети соціально-економічного розвитку міста;
- сформувані стратегічні та операційні цілі соціально-економічного розвитку міста Новоукраїнка;
- описати механізм та процедури реалізації програми соціально-економічного розвитку м. Новоукраїнка.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні аспекти стратегічного планування на місцевому рівні.

Об'єктом дослідження є процес розробки та актуалізації програми економічного розвитку міста Новоукраїнка.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ; теоретичною базою - положення сучасної економічної теорії, наукові праці українських і зарубіжних учених, присвячені проблемам стратегічного планування. У роботі застосовувались такі спеціальні методи: логічного узагальнення, порівняння, системного аналізу – для уточнення та теоретичного узагальнення, впорядкування понятійного апарату, формування висновків; розрахунково-конструктивний, економіко-статистичний, індексний та порівняння (при аналізі стану та плануванні соціально-економічного розвитку міста); графічний; методи експертних оцінок, SWOT-аналіз; проектний та метод синтезу (для складання стратегічного плану); економіко-математичного моделювання – для математичної інтерпретації та аналізу моделі та інші загальноприйняті методи.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і закордонних вчених з питань стратегічного планування місцевого розвитку, офіційні статистичні дані щодо соціальної та економічної ситуації у місті, нормативно-законодавчі акти зі стратегічного планування; аналітичні записки державних інститутів, матеріали Інтернет-джерел.

Публікації та апробація результатів дослідження. Основні положення аналітичної частини роботи викладені в статті Наукового вісника ОНЕУ «АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА НОВОУКРАЇНКА У 2013-2017 рр.».

ВИСНОВКИ

1. У загальному вигляді базовими функціями управління збалансованим розвитком регіональної соціально-економічної системи, на нашу думку, є такі:

- визначення пріоритетів, цілей, завдань державної політики, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку регіонів;
- розробка заходів із реалізації найоптимальнішого варіанту забезпечення збалансованого розвитку регіонів та їх запровадження;
- координація економічної діяльності суб'єктів господарювання (організація, мотивація, стимулювання, інформування);
- моніторинг та контроль за ходом реалізації планових заходів із забезпечення збалансованого розвитку регіонів та оперативне регулювання умов господарювання.

2. В результаті теоретичних досліджень нами було визначено - за функціональним призначенням методи управління збалансованим розвитком територіальної соціально-економічної системи в теорії державного управління об'єднують у такі групи: адміністративний, бюджетний, податковий, грошово-кредитний.

3. Був розроблений алгоритм механізм управління збалансованим розвитком, практична реалізація наведеного алгоритму можлива через різні інструменти МЕР. Розмір територіального утворення, рівень її розвитку, ступінь залучення учасників процесу, стейкхолдерів визначає перелік і обсяги використання тих чи інших інструментів МЕР.

4. У загальному вигляді перелік основних інструментів для розвитку ОТГ можна визначити наступним списком:

- Агенції місцевого економічного розвитку
- Осередок Підтримки Бізнесу
- Центр підтримки бізнесу
- Бізнес-інкубатор
- Мікрокредитування

- Гранти для бізнесу
- Підготовка переліку вільних ділянок та приміщень і допомога з їх вибором
- Створення специфічної інфраструктури для бізнесу
- Індустріальний парк
- Кооперативи
- Та інші.

5. Нами також було уточнено алгоритм розробки послідовності планування збалансованого розвитку ОТГ, а також алгоритм використання інструментів МЕР в управлінні портфелем проектів розвитку ОТГ.

6. Було проведено аналіз соціально-економічного стану міста Новоукраїнка.

Підсумки аналізу соціально - економічного стану м. Новоукраїнка можна визначити у наступному:

Новоукраїнка – місто обласного підпорядкування і центр адміністративного району, крупний виробничий вузол Кіровоградської області.

Робота господарського комплексу міста супроводжувалася певними об'єктивними складнощами, властивими для загального стану національної економіки, які програмують українську політику та економіку, негативно впливають на соціальну складову життя українців.

Зокрема, за останні п'ять років не зросли суттєво обсяги промислового виробництва, залишається доволі низькою доля інноваційної продукції. Скоротилася чисельність зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності, значна доля тіньового бізнесу, недостатньо розвинуті туризм та індустрія гостинності, незначні обсяги іноземних інвестицій. Надходження до місцевого бюджету суттєво не підвищились. Потребують вирішення питання автомобільного сполучення із населеними пунктами району, що не мають залізничного зв'язку.

7. Методом експертних оцінок базовими пріоритетами соціально-

економічного розвитку міста визначено: економічний розвиток громади; розвиток інфраструктури громади; створення свідомої та активної громади з високою якістю життя.

8. Була визначена основна місія програми розвитку Новоукраїнської громади: Новоукраїнська громада – перлина українських степів, колиска древньої скіфської цивілізації, географічний центр держави, житниця центральної України зі славними хліборобськими традиціями та ефективними технологіями зернопереробки, центр раціонального видобутку червоного граніту, край відтворення природних джерел енергії, енергетично незалежна самодостатня громада з конкурентним підприємницьким середовищем, центр зеленого туризму, екологічно чисте зелене місце, культурно-освітній спортивний центр, джерело дитячої мрії та творчості.

9. Сформульовано візія: «Забезпечити комплексний, збалансований розвиток міста, в якому людині приємно жити, варто сподіватися та впроваджувати позитивні зміни у всіх складових Новоукраїнської громади».

Визначена місія Новоукраїнки – «Самодостатнє місто, комфортне для життя».

10. Визначені наступні пріоритети місцевого економічного розвитку м. Новоукраїнка:

А. Економічний розвиток громади; В. Розвиток інфраструктури громади; С. Створення свідомої та активної громади з високою якістю життя.

11. У кожному з напрямів були визначено перелік необхідних Стратегічних та Оперативних цілей.

12. Розроблене відповідні проекти, з них виділені основні пріоритетні інвестиційні проекти.

Список використаних джерел

1. Крысин Л. П. Толковый словарь иностранных слов / Л. П. Крысин. – М. : Эксмо, 2008. – 944 с.
2. Берегой Т. А. Агентство регіонального розвитку як механізм управління розвитком регіону на засадах демократичного врядування, дис. ... кандидата наук з держ. управління: 25.00.02 / Берегой Тетяна Анатоліївна. – Одеса, 2008. – 250 с.
3. Єрохін С. А. Основні засади формування стратегій соціально-економічного розвитку України / С. А. Єрохін // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 12. – С. 18.
4. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2009. – 336 с.
5. Лаврів Л. А. Оцінювання методичного забезпечення стратегічного планування в Україні / Л. А. Лаврів // Наука молода. – 2008 р. – № 9. – С. 39-42.
6. Толковый словарь / [ред. д.э.н. Осадчая И. М]. – М. : ИНФРА-М, Издательство “Весь Мир”, 2000. – 846 с.
7. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева – М. : ИНФРА-М., 1999. – 479 с.
8. Ансофф И. Стратегическое управление: пер. с англ. / И. Ансофф. – М.: Экономика, 1999. – 520 с.
9. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов: пер.с англ. / М. Портер. – М.: Альбина Бизнес Бук, 2012. – 454 с.
10. Минцберг Г. Стратегический процесс: пер. с англ. / Г. Минцберг, Д.Б. Куинн, С. Гошал; под. ред. Ю.Н. Каптуревского. – СПб.: Питер, 2011. – 688 с.

11. Карлофф Б. Деловая стратегия: концепции, содержание, символы: пер. с англ. / Б. Карлофф. – М.: Экономика, 2001. – 239 с.
12. Винокуров В.А. Организация стратегического управления на предприятии. / В.А. Винокуров. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2006. – 458 с.
13. Старовойтов М.К. Современная российская корпорация (организация, опыт, проблемы) / М.К. Старовойтов. – М.: Наука, 2001. – 312 с.
14. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: підручник / З.Є. Шершньова. – К.: КНЕУ, 2009. – 699 с.
15. Уткин Э.А. Финансовое управление / Э.А. Уткин. – М.: Тандем, 2007. – 207 с.
16. Туленков Н. Ключевые позиции стратегического менеджмента в организации / Н. Туленков // Проблемы теории и практики управления. – 1997. – № 4. – С. 104-109.
17. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 312 с.
18. Берданова О. В. Стратегічне планування: навчальний посібник / О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, В. В. Тертичка. – Л. : ЗУКЦ, 2008. – 138 с.
19. Козлова Л. В. Науково-методичні підходи щодо підвищення ефективності управління соціально-економічним розвитком регіону, дис. ... кандидата екон. наук: 08.00.05 / Людмила Вікторівна Козлова. – Донецьк, 2013. – 218 с.
20. Брусак Р. Л. Стратегічне планування в управлінні розвитком території : електронний посібник / Р. Л. Брусак. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 173 с.
21. Комплексна стратегія розвитку Львова 2012-2025 [Електронний ресурс] // Львівська міська рада. – 114 с. – Режим доступу: http://www.city-institute.org/images/stories/files/strategy_last.pdf.

22. Варламова Т.П. Большая экономическая энциклопедия. – М.: Изд-во «Эксмо», 2008. – 816 с.
23. Хацер М. В. Стратегія розвитку підприємства в умовах нестабільності економіки держави / М. В. Хацер // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2014. - № 3. - С. 109-112.
24. Герасимчук З. В. Стратегічне управління сталим розвитком м. Луцька: проблеми та перспективи / З. В. Герасимчук, О. В. Серета // Економічні науки. Серія : Регіональна економіка. - 2014. - Вип. 11. - С. 60-74.
25. Аверкина М. Ф. Стратегічне управління стійким розвитком міста / М. Ф. Аверкина // Економічний форум. – 2014. - №1. – С.90-93.
26. Сментина Н. В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку на мезорівні: теорія, методологія, практика : монографія / Н. В. Сментина. – Одеса : Атлант, 2015. – 365 с.
27. Федяй Н. О. Правове поле стратегічного управління регіональним розвитком в Україні / Н. О. Федяй // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 4. – С. 54-62.
28. Кизим Н. А. Практика составления и проблемы реализации стратегии развития Украины и ее регионов / Н. А. Кизим, Ш. А. Омаров. – Проблемы економіки. – 2010. – № 4. – С. 13-21.
29. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України № 1602-III від 23 березня 2000 р. // Відомості ВРУ. – 2000. – № 25. – ст.195.
30. Концепція вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 504-р. від 4 жовтня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.

31. Порядок розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку : Постанова Кабінету Міністрів України № 1186 від 16 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

32. Про державне стратегічне планування : проект Закону № 9407 від 15 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua>.

33. Лаврів Л. А. Стратегічне планування у системі управління національним господарством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Л. А. Лаврів. – Тернопіль, 2008. – 20 с.

34. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку : Наказ Міністерства економіки та з питань Європейської інтеграції України № 224 від 29 липня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

35. Порядок розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів : Постанова Кабінету Міністрів України № 932 від 11 листопада 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-п>.

36. Методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації : наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 31.03.2016 № 79 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16/para13#n13>.

37. Hickling A. Managing Decisions: The Strategic Choice Approach / A. Hickling. – Rugby: MANTEC Publications, 2005. – 483 с.

38. Шевцова А. О. Креативні стратегії розвитку міст: сутність поняття та підходи до його розуміння / А. О. Шевцова // Український географічний журнал. – 2014 . – № 2 . – С. 39-43.
39. Хвищун Н. В. Підходи до формування та оцінки ефективності стратегії міста / Н. В. Хвищун // Механізм регулювання економіки. - 2012. - № 1. - С. 175-181.
40. Стратегічне планування як інструмент місцевого розвитку : матеріали міжнар. семінару "Майбутнє Чернігова: чи можливе залучення інвестицій та приваблення підприємств, населення і туристів до Чернігова та Чернігівського регіону?" [Андрєєва Г. П. та ін. ; редкол.: В. М. Бойко, Л. А. Чабак]. - Чернігів : Сівер. центр післядиплом. освіти, 2013. - 99 с.
41. Стратегія економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року. - О. : ТЕС, 2013. - 79 с.
42. Програма соціально-економічного розвитку міста Новоукраїнки на 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://websystem.kotovsk-city.gov.ua>
43. Про місто // Офіційний Веб-портал м. Новоукраїнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nu-rada.gov.ua/>
44. Інвестиційний паспорт міста // Офіційний Веб-портал м. Новоукраїнка Кировоградської області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nu-rada.gov.ua/>
45. Харченко. К. В. Муниципальное стратегическое планирование: от теории к технологии: учеб. пособие. — Белгород: Обл. типография, 2009. — 304 с.
46. Хомич Л.В. Стратегія регіонального розвитку і планування території // Л.В. Хомич / Стратегічні пріоритети. - №4 (5), 2007 р. - с. 142-149.
47. Украина и ее регионы на пути к инновационному обществу : монография в 4 т. / [под ред. В. И. Дубницкого, И. П. Булеева]. – Донецк :

Институт экономики промышленности; Донецкий экономико-гуманитарный институт НАН Украины. — Т. 2. — 2011. — 532 с.

48. Чухно А. Актуальные проблемы стратегии экономического и социального развития на современном этапе / А. Чухно // Экономика Украины. — 2004. — № 4. — С.15–23.

49. Ходжаян А. О. Методологічні засади формування державної стратегії післякризового розвитку економіки України / А. О. Ходжаян // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. — Випуск 35: У трьох частинах / Ч. 3. Т. 2 — Черкаси : ЧДТУ, 2013 .— С. 11 –16.

50. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: [навч.-метод. посіб.] / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська, Ю. М. Ратушний. — К.: КНЕУ, 2001. — 232 с.

51. Журавин Д. П. Формирование механизма реализации муниципальной стратегии . [Электронный ресурс] — Режим доступа:: http://journal.vscs.ac.ru/php/jou/28/art28_05.pfp.

52. Ускова Т. В. Управление устойчивым развитием региона : монография / Т. В. Ускова. — Вологда : ИСЭРТ РАН, 2009. — 355 с.

53. Наказ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ № 79 від 31.03.2016 «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації». »/[Електронний ресурс] — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE28762.html

54. Постанова КМУ «Порядок розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів»/[Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-п/paran17#n17>

55. Міські програми розвитку Новоукраїнської ОТГ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nu-rada.gov.ua/index.php?option=com_content&view=section&id=46&Itemid=114

56. Програма підтримки суб'єктів малого і середнього бізнесу Новоукраїнської міської ради на 2017-2021 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nu-rada.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4306:-----2017-2021-&catid=365:2018-10-18-12-51-55&Itemid=141

57. Бюджет Новоукраїнської ОТГ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nu-rada.gov.ua/index.php?option=com_content&view=section&id=61&Itemid=133

58. Горбаченко С.А., Карпов В.А. Аналіз підприємницьких проектів. Друге видання. Одеса: Атлант, 2015

59. Стратегія економічного та соціального розвитку м. Чорноморськ до 2025 року /за ред. Ковальова А.І. Чорноморськ, 2018

60. Карпов В., Кокош О. Переваги формування соціально-економічної стратегії розвитку міста Новоукраїнки. //Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2017. – № 10 (252). – 78-88 с